

หลังภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ พ.ศ.2540 สหกรณ์การเกษตรซึ่งเป็นองค์กรชุมชนเป็นที่คาดหวังว่าจะมีบทบาทสำคัญในการช่วยให้ภาคเกษตรมีความเข้มแข็งขึ้นได้ การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบผลการดำเนินงานของสหกรณ์ด้านการเงินและเพื่อทราบปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของ สหกรณ์การเกษตร ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาจะครอบคลุมสหกรณ์การเกษตรทั่วไปทั้ง 3 ขนาดคือ ขนาดเล็ก (จำนวนสมาชิกน้อยกว่า 500 คน) ขนาดกลาง (จำนวนสมาชิก 501-1,500 คน) และขนาดใหญ่ (จำนวนสมาชิกมากกว่า 1,501 คน) ในเขตสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ภูมิภาคที่ 10 (เชียงใหม่) ซึ่งประกอบด้วยสหกรณ์การเกษตรทั่วไป 105 สหกรณ์ ในเขตภาคเหนือตอนบน ได้แก่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง พะเยาและลำพูน โดยทำการสุ่มตัวอย่างสหกรณ์จำนวน 90 สหกรณ์จากทั้งหมด 105 สหกรณ์ เพื่อเป็นตัวแทนของ สหกรณ์การเกษตรในเขตภาคเหนือตอนบน สำหรับข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย ข้อมูลปฐมภูมิคือแบบสอบถามทางไปรษณีย์ โดยมีอัตราการตอบกลับคิดเป็นร้อยละ 72.22 ของสหกรณ์ตัวอย่าง ส่วนข้อมูลทุติยภูมิได้จากรายงานประจำปีของสหกรณ์การเกษตรตัวอย่างในปี พ.ศ.2538-2542 วิธีที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของอัตราส่วนทางการเงินและเทคนิคการวิเคราะห์อภิมูล (path analysis) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ LISREL เพื่อหาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของสหกรณ์การเกษตร

ผลการศึกษาการดำเนินงานด้านการเงินของสหกรณ์การเกษตร โดยใช้อัตราส่วนทางการเงิน 4 กลุ่ม ได้แก่ อัตราส่วนแสดงถึงสภาพคล่อง อัตราส่วนแสดงถึงความสามารถในการก่อหนี้ อัตราส่วนแสดงถึงความสามารถในการใช้สินทรัพย์ และอัตราส่วนแสดงความสามารถใน

การหากำไร พบว่า สหกรณ์การเกษตรมีสภาพคล่องสูง มีความสามารถในการชำระหนี้ระยะสั้น ได้ดี ด้านอัตราส่วนแสดงความสามารถในการใช้สินทรัพย์พบว่า อัตราการหมุนของทั้งสินทรัพย์ถาวรและอัตราการหมุนของสินทรัพย์ทั้งหมดมีจำนวนรอบสูง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงควมมีประสิทธิภาพในการใช้สินทรัพย์ และยังพบว่าสหกรณ์มีความสามารถในการทำกำไรอยู่ในเกณฑ์ดีมีความสามารถในการก่อหนี้ได้เพิ่ม นอกจากนี้เมื่อเปรียบเทียบอัตราส่วนทางการเงินระหว่างก่อนและหลังเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจคือช่วงปี พ.ศ.2538-2540 และช่วงปี พ.ศ.2541-2542 พบว่า อัตราส่วนทางการเงินของทั้ง 2 ช่วงเวลาไม่แตกต่างกันมาก แสดงให้เห็นว่า สหกรณ์การเกษตรได้รับผลกระทบจากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นเพียงเล็กน้อย เนื่องจากสหกรณ์มีโอกาสในการแสวงหาเงินทุนจากแหล่งต่างๆ ทั้งจากการระดมทุนภายในของ สหกรณ์เองคือ ทุนเรือนหุ้นและรับฝากเงินจากสมาชิก และแหล่งเงินทุนภายนอกเช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร กรมส่งเสริมสหกรณ์และจากหน่วยงานอื่นๆ

จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของสหกรณ์การเกษตร (โดยพิจารณาจากอัตราส่วนกำไรสุทธิต่อยอดขายและอัตราส่วนกำไรสุทธิต่อทุน) พบว่า แบบจำลองลดรูปเหลือเพียงตัวแปรแฝงที่มีผลต่อความสำเร็จของสหกรณ์การเกษตรสองตัวคือ ตัวแปรแฝงภายนอกด้านการเงินและตัวแปรแฝงภายนอกด้านความพึงพอใจของสมาชิก ซึ่งความพึงพอใจของสมาชิกมีผลต่อความสำเร็จของสหกรณ์มากกว่าปัจจัยด้านการเงิน ในขณะที่ความพึงพอใจของสมาชิกอธิบายได้ดีที่สุดด้วยจำนวนสมาชิกที่เข้าใหม่ระหว่างปี รองลงมาคือ จำนวนสมาชิกที่ออกระหว่างปี มูลค่าเงินปันผลตามหุ้น มูลค่าเงินที่รับฝากจากสมาชิก ดอกเบี้ยเงินฝาก มูลค่าธุรกิจสินเชื่อและความสามารถในการก่อหนี้ ตามลำดับ สำหรับความสามารถทางการเงินนั้นอธิบายได้ดีที่สุดด้วยจำนวนสมาชิกที่เข้าใหม่ระหว่างปีเช่นกัน รองลงมาคือ จำนวนสมาชิกที่ออกระหว่างปี มูลค่าเงินปันผลตามหุ้น ความสามารถในการใช้สินทรัพย์ สภาพคล่องทางการเงินในระยะสั้นและความสามารถในการก่อหนี้ ตามลำดับ

จากผลการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า ความสำเร็จของสหกรณ์การเกษตรเกิดจากความพึงพอใจของสมาชิกและปัจจัยด้านการเงิน โดยความพึงพอใจของสมาชิกมีอิทธิพลต่อความสำเร็จของสหกรณ์การเกษตรมากกว่าปัจจัยทางการเงิน ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ประสบผลสำเร็จจึงควรเน้นการสร้าง ความพึงพอใจให้กับสมาชิกเป็นอันดับแรก รองลงมาคือสร้างความเข้มแข็งทางการเงิน นอกจากนี้การศึกษาของผู้จัดการมีผลโดยตรงต่ออัตราส่วนกำไรสุทธิต่อยอดขายและควรได้รับความสนใจในเชิงนโยบายเช่นเดียวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จทางการเงิน

After the 1997 economic crisis, Agricultural Cooperatives as a community organization is expected to play a key role in agriculture strengthening. This study has the objectives to evaluate the financial performance and to discern factors influencing the success of the Agricultural Cooperatives within the administrative area of Regional Cooperative Auditing Office 10 which cover 105 General Agricultural Cooperatives (GAC) in the provinces of Maehongson, Chiangmai, Chiangrai, Lampang, Phayao and Lamphun and 90 of which representatives were randomly selected as for this investigation. Primary data for study were obtained from mail questionnaires which got 72.22% response and secondary data from annual report of all GAC samples during 1995-1999. The analytic tools were financial ratios and path analysis.

The financial performance was assessed using four financial ratios ; liquidity ratio, leverage ratio, activity ratio and profitability ratio. The GAC under study were found to have high liquidity ratio indicating high ability to pay short-term debts. The activity ratio analysis showed high turnover of both fixed and total assets, suggesting efficient usage of assets. Those cooperatives also had high profitability and low leverage ratio. The comparison of pre-crisis period during 1995-1997 and post-crisis period during 1998-1999 showed no significant difference meaning that the GAC were affected by economic crisis just slightly due to their opportunity to gather fund from several sources both internal like capital stock and deposit of member and external like Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives and Cooperative Promotion Department.

To study the factors influencing the success of the Agricultural Cooperatives, which determined by net profit margin and return on network. The results indicate that the financial factor and members' satisfaction were the key factors to success. The best-observed supporting variables for members' satisfaction were the number of new member, the number of retired member, dividend per share, total deposit, interest, credit and leverage. The supporting variables for the financial factor were number of new member, number of retired member, dividend per share, activity ratio, liquidity and leverage.

In conclusion, the success of the Agricultural Cooperatives was derived from members' satisfaction and financial factor which inturn reflected by the net profit to sale ratio and the net profit to network ratio. The managers' education was directly related to the net profit to sale ratio. Thus, capacity building program for managers should be considered as an important policy measure in addition to those enhancing the member's satisfaction and financial success.